

مجموعه

قوانین بانکی عراق

این مجموعه شامل:

۱. قانون بانکداری عراق شماره (۱۴) مصوب ۲۰۰۴ میلادی،
۲. قانون بانک مرکزی عراق شماره (۵۶) مصوب ۲۰۰۴ میلادی،
۳. قانون بانکداری اسلامی عراق شماره (۴۳) مصوب ۲۰۱۵ میلادی،

برگردان:

احمد ربیعی

دانشجوی دکتری حقوق

مشاور حقوقی بانک ملی ایران، اداره امور شعب عراق

وکیل پایه یک دادگستری عراق

مجمع علمی و فرهنگی مجد

سرشناسه	ربيعی، احمد
عنوان و نام پدیدآور	مجموعه قوانین بانکی عراق: این مجموعه شامل: ۱. قانون بانکداری عراق شماره (۱۱) مصوب ۴۰۰۱ میلادی، ۲. قانون بانک مرکزی عراق شماره (۶۵) مصوب ۴۰۰۱ میلادی، ۳. قانون بانکداری اسلامی عراق شماره (۱۳) مصوب ۴۰۱۶ میلادی، برگردان احمد ربیعی.
مشخصات نشر	تهران: مجد، ۱۴۰۰.
مشخصات ظاهری	۱۵۷ ص.
شابک	۹۷۸-۶۲۲-۲۲۵-۷۰۳-۳
وضعیت فهرست نویسی	فیبا
یادداشت	عنوان به عربی: القوانين المعرفیه.
عنوان دیگر	القوانين المعرفیه
موضوع	بانک و بانکداری — قوانین و مقررات — عراق Banking law -- Iraq پول — قوانین و مقررات — عراق Money -- Law and legislation -- Iraq
شناسه افزوده	بانک مرکزی عراق
شناسه افزوده	Bank al-Markazī al-ʿIrāqī

هرگونه تکثیر کامل یا قسمتی از کتاب بدون اجازه پدیدآورنده یا ناشر، خلاف قانون، شرع و اخلاق است.

موارد تخلف را به دفتر مرکزی «مجد» گزارش فرمایید.

دفتر مرکزی مجد:

تهران، میدان انقلاب، تقاطع خیابان منیری جاوید و شهدای ژاندارمری، پلاک ۵۷

تلفن و دورنگار: ۶۶۴۹۵۰۳۴ - ۶۶۴۱۲۰۷۸ - ۶۶۹۶۳۳۸۶

فروشگاه: تقاطع خیابان منیری جاوید و شهدای ژاندارمری، پلاک ۵۹

تلفن: ۶۶۴۸۶۸۷۴ - ۶۶۴۰۹۴۲۲

www.majdpub.ir

E- mail: info@majdpub.ir

صفحه رسمی انتشارات مجد در اینستاگرام: [majdlaw](https://www.instagram.com/majdlaw)

کانال رسمی انتشارات مجد در تلگرام: [@majdlaw](https://www.t.me/majdlaw)

مجموعه قوانین بانکی عراق

برگردان:	احمد ربیعی
ناشر:	انتشارات مجد
چاپ اول:	آذر، ۱۴۰۰
تعداد:	۵۰۰ نسخه
شابک:	۹۷۸-۶۲۲-۲۲۵-۷۰۳-۳ ISBN: 978 - 622- 225- 703- 3

حق چاپ محفوظ و منحصر «مجد» است.

فهرست مطالب

۷	..... سرآغاز
۹	..... مقدمه
۱۳	..... تاریخچه مختصری از ظهور قوانین مدون عراق
۱۷	..... قانون بانک مرکزی عراق (شماره ۵۶) مصوب (۲۰۰۴ میلادی)
۲۰	..... باب اول: تعاریف، اصطلاحات، استقلال، اهداف و وظایف
۲۵	..... باب دوم: سرمایه، اندوخته احتیاطی و سود خالص
۲۷	..... باب سوم: مدیریت (اداره)
۳۷	..... باب چهارم: روابط میان دولت و بانک مرکزی
۳۹	..... باب پنجم: ذخایر (اندوخته) ارز خارجی
۴۰	..... باب ششم: عملکردهای اختصاصی مالی
۴۲	..... باب هفتم: واحد پولی
۴۵	..... باب هشتم: سایر وظایف تخصصی
۴۸	..... باب نهم: سایر احکام
۴۹	..... باب دهم: اطلاعات مالی، ارزیابی و حسابرسی مالی
۵۲	..... باب یازدهم: اقدامات جنایی
۶۰-۸	..... باب دوازدهم: دادگاه خدمات مالی
۶۷	..... باب سیزدهم: مقررات نهایی
۶۹	..... قانون بانکداری عراق (شماره ۹۴) مصوب (۲۰۰۴ میلادی)
۷۰	..... باب اول: احکام عمومی
۷۶	..... باب دوم: پروانه‌ها و مجوزهای صادره
۸۶	..... باب سوم: سرمایه
۸۸	..... باب چهارم: اداره بانک‌ها
۹۴	..... باب پنجم: قواعد ناظر بر انجام فعالیت‌های بانکی
۱۰۵	..... باب ششم: حساب‌ها و صورت وضعیت‌های مالی
۱۰۸	..... باب هفتم: حسابرسی
۱۱۱	..... باب هشتم: محرمانگی
۱۱۳	..... باب نهم: نظارت، تفتیش (بازرسی‌ها)
۱۱۵	..... باب دهم: آیین اجرای قوانین و مجازات‌ها
۱۱۷	..... باب یازدهم: نظارت

۱۲۴	باب دوازدهم: اعاده بانک بر وضع سابق (بازیابی صلاحیت مجدد بانک- احیای بانک)
۱۲۷	باب سیزدهم: تصفیه بانک ها
۱۲۸	باب چهاردهم: سرپرستی یا نظارت قضایی بر بانک ها
۱۴۷	باب پانزدهم: احکام نهایی
۱۵۱	قانون بانکداری اسلامی عراق (شماره ۴۳) مصوب ۲۰۱۵ میلادی
۱۵۱	باب اول: تاسیس و اهداف
۱۵۲	باب دوم: مجوز فعالیت
۱۵۲	باب سوم: سرمایه (راس المال)
۱۵۳	باب چهارم: عملیات بانکداری اسلامی
۱۵۴	باب پنجم: هیئت نظارت شرعی
۱۵۵	باب ششم: صورت وضعیتهای مالی
۱۵۶	باب هفتم: تصفیه بانک
۱۵۶	باب هشتم: احکام عمومی

مقدمه

هنگامی که عراق بخشی از امپراطوری عثمانی قلمداد می‌شد. ارزهای اروپایی در کنار ارز ترکیه در کشور عراق در گردش بوده اند. پس از اینکه بریتانیا بعد از جنگ جهانی اول بر عراق تسلط یافت نظام پولی و بانکی هند به تاثیر از انگلیس در کشور عراق حاکم گردید و هر یک دینار معادل نرخ ۱۳.۳۳ روپیه جاری گردید. در سال ۱۹۳۰ میلادی هیئت پولی و ارزی عراق با هدف صدور پول کاغذی و حفظ ذخایر ارز جدید دینار در لندن تاسیس شد. این هیئت با پیروی از یک سیاست پولی محافظه کارانه نسبت به تقویت قدرت خرید دینار اقدام نمود تا جایی که در سال ۱۹۵۹ دینار عراق با پوند انگلیس برابری کرد. در سال ۱۹۴۷، بانک ملی عراق به عنوان یک بانک دولتی تاسیس گردید و به محض اینکه مسئولیت و وظیفه صدور پول بر آن تفویض گردید، نسبت به لغو نهاد هیئت مدیره ارزی و پولی مستقر در لندن در سال ۱۹۴۹ اقدام نمود. بانک ملی عراق همچنان سیاست پولی محافظه کارانه را دنبال می‌کرد و ۱۰۰٪ از ذخایر خود را به عنوان پوششی برای پول محلی موجود حفظ می‌نماید. در اواخر حکومت عثمانی و سلطه بریتانیا بانکداری تجاری به یک عامل مهم در تجارت خارجی تبدیل گردید. بانک‌های انگلیسی پس از آن به اعطاء برخی تسهیلات و عملیات‌های بانکی در عراق ادامه دادند. به دلیل محدودیت نقدینگی و عدم گسترش اقتصاد و سپرده‌های ناچیز و انحصار بانک‌های خارجی در ارائه خدمات و عملیات بانکی، گسترش و رونق اقتصادی و تجارت بین الملل و نظام بانکی با مشکلات عدیده‌ای در کشور عراق مواجه گردید. در اواسط دهه سی میلادی به منظور تامین اعتبار و حل مشکلات موجود بانک‌های جدیدی تاسیس شدند. در سال ۱۹۳۶ دولت نسبت به تاسیس بانک صنعتی و کشاورزی اقدام نمود. در سال ۱۹۴۰ این بانک به دو بانک با همان عناوین مشابه یعنی بانک صنعتی و کشاورزی تقسیم گردید و سرمایه تودیع شده دولت برای هر بانک به طرز چشم گیری افزایش یافت. دولت در سال ۱۹۴۱ بانک رافدین را تاسیس نمود تا در کنار بانک ملی عراق به عنوان مهمترین مرکز اداره عملیات نظام بانکی باشد. بانک رافدین در سال ۱۹۴۷ به بانک دولتی تبدیل شد. در سال ۱۹۴۸ بانکی به نام بانک املاک و مستغلات در عراق تاسیس شد. هدف از تاسیس بانک املاک و

مسغلات، تهیّه و خرید مسکن توسط شهروندان عراقی بود. بانک رهون عام^۱ در سال ۱۹۵۱ و بانک تعاونی عام در سال ۱۹۵۶ علاوه بر بانکهای دولتی موجود تاسیس شدند. در نتیجه گسترش اقتصاد عراق در کنار بانکهای دولتی، بانکهای خصوصی نیز تشکیل شده اند.

در سال ۱۹۵۶ بانک ملی عراق به بانک مرکزی عراق تبدیل شاکله داد. در آن سال وظیفه بانک مرکزی عراق صدور و مدیریت پول، نظارت بر معاملات ارزی و نظام بانکی در معنای عام بود. این بانک حسابها و سرمایه‌های دولتی را نگهداری می‌کرد. طی سالهای آتی، قانون، اختیارات بانک مرکزی را گسترش داد. در سال ۱۹۵۹، ارزش رایج از پوند انگلیس به دلار آمریکا تغییر یافت و در آن زمان نرخ یک دینار معادل ۲۸ دلار تقویم می‌گردید.

در ۱۴ ژوئیه ۱۹۶۴، همه بانکها و شرکت‌های بیمه، ملی شدند و در طی دهه دوم نظام بانکداری رشد پیدا کرد و تقویت گردید. در پی کاهش ارزش دلار در سال ۱۹۷۱ و ۱۹۷۳، ارزش دینار عراق به معادل ۳۳۷۸ دلار در هر دینار افزایش یافت. تا سال ۱۹۸۷ سیستم بانکی متشکل از بانک مرکزی عراق، بانک رافدین، بانک کشاورزی، بانک صنعتی و بانک املاک و مستغلات بود. سپس کاهش ۵ درصدی ارزش دینار منجر به کاهش ارزش پول به ۳۲۱۶۹ دلار شد که این نرخ به عنوان نرخ رسمی تا زمان جنگ خلیج فارس همچنان باقی ماند. پس از جنگ خلیج فارس در سال ۱۹۹۱ امکان استفاده از ماشین چاپ پول سوئسی به علت تحریم‌های شدید علیه رژیم بعث میسر نشد. به همین علت پول بی کیفیت در نظام عراق ظهور و بروز یافت. پول عراقی به دو نوع چاپ سوئسی و غیر آن تبدیل شد که البته مدل چاپ سوئسی در کردستان عراق همچنان در گردش بود. به دلیل چاپ زیاد اوراق بهادار جدید توسط دولت، ارزش دینار به سرعت کاهش یافت و در اواخر سال ۱۹۹۵ به پایین ترین نرخ خود رسید.

پس از سرنگونی صدام، شورای حاکمیت ائتلاف با یاری کمک‌های بشردوستانه نسبت به چاپ پول دوران حکومت صدام تا زمان معرفی ارز جدید اقدام نمودند. قانون بانکداری در سال ۲۰۰۳ میلادی بر مبنا و موازین استانداردهای بین المللی موجود به منصفه ظهور رسید. این قانون با ایجاد یک سیستم بانکی بسیط، امن، سالم و رقابتی با هدف افزایش

اعتماد به سیستم بانکی به سوی آینده‌ای روشن گام برداشت. از اکتبر ۲۰۰۳ تا ۱۵ ژانویه ۲۰۰۴ مرجع موقت ائتلاف در عراق نسبت به صدور سکه و اسکناس با استفاده از تکنیک‌های ضد جعل به منظور ایجاد ارز واحد اقدام نمود تا پول رایج عراقی به شکل کنونی رواج داشته باشد.